

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ DİSLEKSİ HAKKINDAKİ BİLGİ VE İNANÇ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Mustafa AYDOĞMUŞ
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
mustafaaudogmus@gmail.com
0000-0003-2930-4748

AN INVESTIGATION OF PRE-SERVICE PRIMARY SCHOOL TEACHERS' KNOWLEDGE AND BELIEF LEVELS ABOUT DYSLEXIA

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Özet: Nörolojik sorunlu bir okuma güçlüğü olan disleksi bireyin hayatını olumsuz yönde etkilemektedir. Disleksili bir bireye zamanında müdahale edilmezse hayatı boyunca okuma sorunları ile mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Eğitim sürecinde de disleksili bireyler ile ilk karşılaşacak olanlardan bir tanesi sınıf öğretmenleridir. Sınıf öğretmenlerinin disleksi hakkında bilgi sahibi olması ve böyle bir durumda karşılaştıklarında gerekli müdahaleleri yapabilmeleri önemlidir. Bu kapsamda bu araştırmanın amacı sınıf öğretmeni adaylarının disleksi hakkındaki bilgi ve inanç düzeylerini incelemektir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma grubunu 2023-2024 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Akdeniz bölgesinde bir devlet üniversitesinin sınıf eğitimi anabilim dalında öğrenim görmekte olan 136 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veriler “Disleksi Bilgi ve İnanç Ölçeği” ile toplanmıştır. Veriler SPSS paket programına aktarılmış ve çözümlenmesi yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının disleksi hakkındaki bilgi ve inanç düzeylerinin ölçeğin tanı boyutunda orta düzey olduğu, tedavi boyutunda orta düzeye yakın olduğu, genel bilgi boyutunda düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tüm ölçekte ise sınıf öğretmeni adaylarının disleksi hakkındaki bilgi ve inanç düzeylerinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca sınıf seviyesine ve cinsiyete göre de anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Disleksi ile ilgili bilgilendirici eğitimler düzenlenmesi ve kitaplar hazırlanarak öğretmen adaylarına dağıtılması önerilebilir.

Anahtar Sözcükler: *okuma, disleksi, sınıf öğretmeni adayı, bilgi ve inanç düzeyi*

Abstract: Dyslexia, a neurologically problematic reading disability, negatively affects the life of the individual. If an individual with dyslexia is not intervened in time, he/she has to struggle with reading problems throughout his/her life. In the education process, one of the first people who will encounter individuals with dyslexia is classroom teachers. It is important for classroom teachers to have knowledge about dyslexia and to be able to make the necessary interventions when they encounter such a situation. The aim of this study is to examine the knowledge and belief levels of classroom teacher candidates about dyslexia. The study group of this survey study consisted of 136 pre-service teachers studying in the classroom education department of a state university in the Mediterranean region. The data were collected with the “Dyslexia Knowledge and Belief Scale”. The data were transferred to the SPSS package program and analyzed. It was concluded that the knowledge and belief levels of pre-service primary school teachers about dyslexia were moderate in the diagnosis dimension of the scale, close to moderate in the treatment dimension, and low in the general knowledge dimension. Results indicate that pre-service teachers' knowledge and belief levels about dyslexia are moderate overall, with significant differences observed by grade level and gender. It is recommended to provide informative training and resources to prospective teachers.

Keywords: *reading, dyslexia, prospective classroom teachers, knowledge and belief level*

Giriş

Türk toplumunda okuma diğer toplumlarda olduğu gibi önemlidir. Aileler çocuk okul hayatına başlamadan okumayı öğrenmesi için, öğretmenler de okul içinde kendi sınıfındaki öğrenciler diğer sınıflardan daha önce okumaya başlasın diye emek vermektedirler (Çaycı ve Demir, 2006). Okuma, Akyol'a (2019) göre ön bilgilerin kullanıldığı, yazar ve okuyucu arasındaki etkili iletişime dayalı, uygun bir yöntem ve amaç doğrultusunda, düzenli bir anlam kurma sürecidir. Okuma, edindiğimiz bilgileri şekillendiren, fikir geliştirmemize ve bu fikirlere bağlı olarak eylem yapmamızı sağlayan hayatımızın bir parçasıdır (Duran ve Özen, 2018). Okuma, öğrenciye sadece ilköğretimde değil, tüm hayatı boyunca gerekli olmaktadır. Hatta öğrencinin diğer derslerdeki başarısını önemli ölçüde etkilemektedir (Çaycı ve Demir, 2006). Kritik dönemde yani ilköğretim seviyesinde öğrenciye kazandırılması gereken okuma becerisi, geciktirilme olduğu ve tam olarak kavratılmadığı zaman okuma güçlüğüne ve okuduğunu anlamamaya neden olmaktadır (Şahin, 2019).

Okuma güçlüğü, öğrencinin takvim yaşı, zekâ düzeyi ve yaşına uygun eğitim geçmişi göz önünde bulundurulduğunda, doğru ve akıcı okuma ile okuduğunu anlama becerisinde, akranlarına kıyasla beklenen düzeyin çok altında bir başarı sergilemesi durumudur (APA, 1994; İşeri ve Akın-Sarı, 2011). Okuma güçlüğü çeken öğrencilerde; okuma sırasında okuduğu satırı kaybetme, harfleri karıştırarak yanlış okuma yapma, kelimeleri hece ve harflere ayırmada güçlük, akranlarına göre hız ve doğru okuma düzeyinde geri olma, harfin şeklini sesiyle eşleştirememesi, okuma yaptıktan sonra parçayı anlatmakta güçlük çekme, sesli okumalarda atlama, ekleme ve kelimenin yanlış okunması gibi hatalar görülmektedir (Koçer, 2018). Okuma güçlüğüne ortaya çıkardığı en büyük problem ise okuduğunu anlamamadır (Johnson, 2017). Disleksi de sözcükleri doğru ve akıcı şekilde okuyamama, sözcüklerin harflerini doğru söylemede yaşanan zorluk ve okuduğunu anlamada yaşanan sorunlar olarak karşımıza çıkan nörolojik temelli bir okuma güçlüğü türüdür (Saraç, 2014; Snowling vd. 2020).

Disleksinin sözel uyarıların sol beyinde algılanıp, görsel uyarıların ise sağ beyinde algılanması ve aralarındaki bağlantıdan kaynaklanan sorunlardan oluşabileceği düşünülmektedir (Kurnaz, 2020). Bilimsel olarak disleksinin fonolojik sistemdeki odaklanma zayıflığından kaynaklı olduğu yönünde de görüş birliği bulunmaktadır. Disleksi dillerin yapısıyla da bağlantılıdır. Fonolojik olarak düzenli (İtalyanca, Türkçe vb.) dillerde daha az görülür. Fonolojik olarak düzensiz (Çince,

İngilizce vb.) dillerde ise durum daha sorunludur (Dickman, 2005). Ülkemizde genel olarak çocukların harfleri ters yazması veya karıştırması disleksiye bağlanmaktadır ancak bu yanlış bir yaklaşımdır. Öğretimsel eksikliklerden kaynaklı görsel ve işitsel algısı gelişmemiş olan çocuklarda da bu durum görülmektedir (Baştuğ, 2023).

Disleksi ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında; disleksiye yönelik öğretmen görüşleri (Balcı, 2019; Çayır ve Değirmenci-Gümüş, 2023), disleksiyle ilgili öğretmenlerin farkındalık düzeyleri (Akçay, 2014), öğretmenlerin disleksiye yönelik bilgi ve tutumlarının incelenmesi (Şahin vd.,2020), öğretmen adaylarının okuma yazma güçlüklerini belirleme düzeylerinin incelenmesi (Kaya-Özgül ve Ateş, 2023), üniversite öğrencilerinin disleksiye yönelik bilgi düzeylerinin belirlenmesi (Ulutaşdemir vd., 2021) gibi çalışmalara rastlanılmaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların genellikle öğretmenler üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Özellikle sınıf öğretmenlerinin disleksili bireyler ile karşılaşmadan önce disleksiye yönelik farkındalık sahibi olmaları önemlidir. Çünkü disleksili öğrencileri fark ederek doğru müdahalede bulunabilmeleri için öncelikle kendilerinin bu konuda doğru bilgi ve inanca sahip olmaları gerekmektedir. Ayrıca örgün eğitim süreci devam eden öğretmen adaylarının disleksiye yönelik tutum, bilgi ve davranış düzeyleri hakkında bilgi sahibi olmak, onlara verilecek olan eğitimin şekillendirilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu kapsamda sınıf öğretmeni adaylarının disleksi hakkındaki bilgi ve inanç düzeylerini inceleyerek ortaya koymak önemli görülmüş ve bu çalışmada geleceğin sınıf öğretmenleri olacak olan öğretmen adaylarının disleksi hakkındaki bilgi ve inanç düzeylerini incelemek amaçlanmıştır. Yapılan bu çalışmanın alanyazını da destekleyeceği düşünülmektedir. Çünkü ülkemizde disleksi ile ilgili olan araştırmalara bakıldığında sınırlı olduğu görülmektedir (Çakıroğlu, 2023).

Bütün bunlar kapsamında bu çalışmada aşağıdaki problem ve alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Sınıf öğretmeni adaylarının disleksi hakkındaki bilgi ve inanç düzeyleri nasıldır?
2. Sınıf öğretmeni adaylarının disleksi hakkındaki bilgi ve inanç düzeylerinde
 - a. Tanı alt boyutunda
 - b. Tedavi alt boyutunda
 - c. Genel bilgi alt boyutundacinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?

3. Sınıf öğretmeni adaylarının disleksi hakkındaki bilgi ve inanç düzeylerinde
 - a. Tanı alt boyutunda
 - b. Tedavi alt boyutunda
 - c. Genel bilgi alt boyutundasınıf seviyesine göre anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının disleksi hakkındaki bilgi ve inanç düzeylerini incelemek amacıyla nicel araştırmalardan tarama araştırma modeli kullanılmıştır. Tarama araştırmaları bir olay ya da konuya ilişkin olarak katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek vb. özelliklerinin belirlendiği genellikle diğer araştırmalara göre daha büyük örneklem üzerinde yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk vd., 2020). Tarama araştırmalarında araştırmacı ortama yeni bir değişken sokmaz. Olgu neyse ve nasıl işliyorsa öyle alınıp incelenir. Olgunun gelişme ve değişmesini sağlayacak herhangi bir etkinliğe girilmez (Sönmez ve Alacapınar, 2021).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2023-2024 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Akdeniz bölgesinde bir devlet üniversitesinde öğrenim görmekte olan 136 sınıf öğretmeni adayı oluşturmaktadır. Sınıf öğretmeni adaylarının seçilmesinde olasılığa dayalı örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tabakalı örnekleme yöntemi, evrendekileri belli niteliklere göre tabakalara ayırıp onlardan hesaplanan sayıda bireyleri seçip almaya denilmektedir (Sönmez ve Alacapınar, 2021). Tabakalı örnekleme yönteminde evrendeki alt gruplar belirlenip bunların evren büyüklüğü içindeki oranlarıyla örnekleme temsili edilmeleri amaçlanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2020). Bu kapsamda her sınıf düzeyi evrenin alt tabakası olarak düşünülmüş ve her sınıf düzeyinden belli sayıda öğretmen adayı oransal olarak, rastgele (random) bir şekilde seçilmiştir. Çalışmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyet göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1*Çalışmaya Katılan Sınıf Öğretmeni Adaylarının Cinsiyete Göre Dağılımı*

	F	%
Kadın	101	74.3
Erkek	35	25.7
Toplam	136	100.0

Çalışmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının 101'i kadın, 35'i erkektir. Bu sınıf öğretmeni adaylarının sınıf seviyesine göre dağılımı da Tablo 2' de verilmiştir.

Tablo 2*Çalışmaya Katılan Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sınıf Seviyesine Göre Dağılımı*

	F	%
1.sınıf	35	25.7
2. sınıf	31	22.8
3. sınıf	35	25.7
4. sınıf	35	25.7
Toplam	136	100.0

Çalışmaya toplam 136 tane sınıf öğretmeni adayı katılmıştır. Bu sınıf öğretmeni adaylarının 35 tanesi 1. sınıf, 31 tanesi 2. sınıf, 35 tanesi 3. sınıf ve 35 tanesi 4. sınıftır.

Veri Toplama Aracı ve Uygulanması

Bu araştırmanın veri toplama aracını Soriano-Ferrer ve Echegaray-Bengoa (2014) tarafından geliştirilen ve Sümer-Dodur ile Altındağ-Kumaş (2021) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan “Disleksi Bilgi ve İnanç Ölçeği (DBİ)” oluşturmaktadır. Disleksi Bilgi ve İnanç Ölçeği (DBİ), sınıf öğretmenlerinin disleksi hakkındaki bilgi ve inanç düzeylerinin incelenmesi amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 36 maddeden oluşmaktadır. Her madde için “doğru,” “yanlış” ve “bilmiyorum” olmak üzere üçlü likert bulunmaktadır. Bu maddeler “genel bilgi,” “tanı” ve “tedavi” olmak üzere üç boyut altında toplanmaktadır. Ölçek Türkçeye çevrildikten sonra elde edilen ölçümler sonucunda Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları “genel bilgi” boyutu için 0.87, “tanı” boyutu için 0.85 ve “tedavi” boyutu için 0.78 olarak hesaplanmıştır (Sümer-Dodur & Altındağ-Kumaş, 2021). Araştırmacı tarafından bu çalışma kapsamında ölçekte yer alan boyutların Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları tekrar hesaplanmıştır. Bu hesaplama sonucunda “genel bilgi” boyutu 0.74, “tanı” boyutu 0.70 ve “tedavi” boyutu 0.62 olarak bulunmuştur. Tüm ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplandığında da sonuç 0.86 olarak bulunmuştur. Kayış’a

(2009) göre Cronbach alfa iç tutarlılık katsayılarının 0.60'tan büyük olması güvenilir olduğu yönünde yorumlanmaktadır.

Ölçeğin kullanılması için araştırmacılarla iletişime geçilerek gerekli izinler alınmıştır. Ardından verilerin elektronik ortamdan toplanması amacıyla ölçek elektronik ortama aktarılmıştır. Uygulama esnasında ise verilere herhangi bir hata karışmaması amacıyla araştırmacı çalışma grubunun başında bulunmuştur. Araştırmacı çalışma grubuna gerekli açıklamayı yaptıktan sonra ölçeği doldurmalarını istemiştir.

Verilerin Analizi

Öncelikle elde edilen veriler, katılımcıların cevapları 0 ve 1 olacak şekilde kodlanmıştır. Katılımcı maddeye doğru cevap verdiyse 1, yanlış cevap verdiyse ya da bilmiyorum seçeneğini işaretlediyse 0 olarak kodlanmıştır. Sonra bu veriler program aracılığıyla çözümlenmiştir.

Ölçekten elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediğinin kontrolü için Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır. Ancak hem toplam ölçek puanlarında hem de tanı, tedavi ve genel bilgi alt boyutlarında Kolmogorov-Smirnov testi sonuçlarına göre ölçek puanları normal dağılım göstermemektedir ($p < 0.05$). Fakat puanların çarpıklık ve basıklık değerlerine bakıldığında, tanı boyutu için çarpıklık (Skewness) değeri -0.769, basıklık (Kurtosis) değeri -0.066; tedavi boyutu için çarpıklık (Skewness) değeri -0.651, basıklık (Kurtosis) değeri -0.175; genel bilgi boyutu için çarpıklık (Skewness) değeri -0.408, basıklık (Kurtosis) değeri -0.051; tüm ölçeğin çarpıklık (Skewness) değeri -1.053, basıklık (Kurtosis) değeri ise 0.899 olarak bulunmuştur. Birçok durumda -2 ve +2 arasındaki basıklık değeri normal dağılım kabul edilmektedir (George & Mallery, 2012).

Ölçeğin çarpıklık ve basıklık değerlerine göre normal dağılım sağladığı görüldükten sonra, sınıf öğretmeni adaylarının disleksi hakkındaki bilgi ve inanç düzey puanlarını inceleyebilmek için tanımlayıcı istatistik analizi, puanların cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için bağımsız grup t-testi, sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için de tek yönlü varyans analizi (ANOVA) gerçekleştirilmiştir. Analizlerden elde edilen veriler tablolara dönüştürülmüş ve bulgular kısmında gerekli açıklamalarla birlikte yer verilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırma problemine dayalı şekilde gerçekleştirilen veri analizi sonuçları tablolatırılmış ve yorumlanmıştır.

1. Alt Probleme Dayalı Bulgular

Sınıf öğretmenleri adaylarının disleksi hakkındaki bilgi ve inanç düzeylerini belirlemek için yapılan tanımlayıcı istatistikler Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Disleksi Hakkındaki Bilgi ve İnanç Düzeylerine Yönelik Tanımlayıcı İstatistikleri

	Minimum	Maximum	Ortalama	Medyan	Mod	Std. Sapma	Varyans	Skewness	Kurtosis
Tanı	0	9	5.29	6	6	2.32	5.39	-0.77	-0.07
Tedavi	0	8	4.26	5	5	1.97	3.87	-0.65	-0.18
Genel Bilgi	0	13	7.29	7	7	3.17	10.06	-0.41	-0.05
Tüm Ölçek	0	28	16.84	18	22	6.45	41.54	-1.05	0.90

Tablo 3 incelendiğinde, sınıf öğretmenleri adaylarının disleksi hakkındaki bilgi ve inanç ölçeği tanı boyutunun test puan ortalaması ($\bar{x}_{\text{tanı}} = 5.29$) orta düzeydedir. Tedavi boyutunun test puan ortalaması ($\bar{x}_{\text{tedavi}} = 4.26$) orta düzeye yakındır. Genel bilgi boyutunun test puan ortalaması ($\bar{x}_{\text{genel bilgiler}} = 7.29$) düşük düzeydedir. Tüm ölçeğin test puan ortalaması ise ($\bar{x}_{\text{Tüm ölçek}} = 16.84$) orta düzeye yakındır.

2. Alt Probleme Dayalı Bulgular

Sınıf öğretmenleri adaylarının disleksi hakkındaki bilgi ve inanç düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan bağımsız gruplar için t testi sonuçları Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Disleksi Hakkındaki Bilgi ve İnanç Düzeylerinin Cinsiyete Göre Bağımsız t Testi ile Karşılaştırılması

Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{x}	S	Sd	t	p
Tanı	Kadın	101	5.64	1.94	134	3.14	0.002
	Erkek	35	4.26	2.97			
Tedavi	Kadın	101	4.52	1.60	134	2.75	0.007
	Erkek	35	3.49	1.63			
Genel Bilgi	Kadın	101	7.66	2.60	134	2.34	0.021
	Erkek	35	6.23	4.28			
Tüm Ölçek	Kadın	101	17.83	4.78	134	3.15	0.002
	Erkek	35	13.97	9.28			

Tablo 4 incelendiğinde, sınıf öğretmeni adaylarının disleksi hakkındaki bilgi ve inanç düzeylerini incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testinin tanı boyutunda kadın öğretmen adaylarının test puan ortalaması ile ($\bar{x}_{kadın} = 5.64$) erkek öğretmen adaylarının test puan ortalaması ($\bar{x}_{erkek} = 4.26$) arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir ($t_{134} = 3.14, p < 0.05$). Tedavi boyutunda da kadın öğretmen adaylarının test puan ortalaması ile ($\bar{x}_{kadın} = 4.52$) erkek öğretmen adaylarının test puan ortalaması ($\bar{x}_{erkek} = 3.49$) arasında anlamlı farklılık görülmektedir ($t_{134} = 2.75, p < 0.05$). Genel bilgi boyutunda kadın öğretmen adaylarının test puan ortalaması ($\bar{x}_{kadın} = 7.66$) ile erkek öğretmen adaylarının test puan ortalaması ($\bar{x}_{erkek} = 6.23$) arasında anlamlı farklılık görülmektedir ($t_{134} = 2.34, p < 0.05$). Tüm ölçeğe bakıldığında ise kadın öğretmen adayları ($\bar{x}_{kadın} = 17.83$) ile erkek öğretmen adaylarının ($\bar{x}_{erkek} = 13.97$) test puan ortalaması arasında anlamlı farklılık görülmektedir ($t_{134} = 3.15, p < 0.05$).

3. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmeni adaylarının disleksi hakkındaki bilgi ve inanç düzeylerinin sınıf seviyesine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Disleksi Hakkındaki Bilgi ve İnanç Düzeylerinin Sınıf Seviyesine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) İle Karşılaştırılması

Boyut	Kaynak	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Farklılık
Tanı	Gruplar	50.12	3	16.71	3.25	0.024	1-2, 1-4, 3-2
	Gruplar içi	677.70	132	5.13			
	Toplam	727.82	135				
Tedavi	Gruplar	67.61	3	22.54	6.55	0.000	1-2, 1-3, 1-4
	Gruplar içi	454.38	132	3.44			
	Toplam	521.99	135				
Genel Bilgi	Gruplar	184.01	3	61.34	6.90	0.000	4-1, 3-1, 2-4
	Gruplar içi	1174.23	132	8.90			
	Toplam	1358.24	135				
Tüm Ölçek	Gruplar	815.75	3	271.92	7.49	0.000	1-2, 3-4, 4-1
	Gruplar içi	4792.69	132	36.31			
	Toplam	5608.44	135				

Tablo 5 incelendiğinde, sınıf öğretmeni adaylarının disleksi hakkındaki bilgi ve inanç düzeyleri arasında fark olup olmadığını sınamak için sınıf seviyelerine göre oluşturulan grupların disleksi hakkındaki bilgi ve inanç düzeylerinin boyutlara göre ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Tanı boyutunda, 1. sınıfların ortalaması ($\bar{x}_1 = 4.37$), 2. sınıfların ortalaması ($\bar{x}_2 = 5.94$), 3. sınıfların ortalaması ($\bar{x}_3 = 5.17$) ve 4. sınıfların ortalaması ($\bar{x}_4 = 5.74$) en az ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark gözlemlenmiştir ($F_{132-3} = 3.25$, $p < 0.05$). Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0.068$) bu farkın orta düzeyde olduğunu göstermektedir.

Tedavi boyutunda, 1. sınıfların ortalaması ($\bar{x}_1 = 3.17$), 2. sınıfların ortalaması ($\bar{x}_2 = 4.61$), 3. sınıfların ortalaması ($\bar{x}_3 = 4.23$) ve 4. sınıfların ortalaması ($\bar{x}_4 = 5.06$) en az ikisi arasında istatistiksel

olarak anlamlı fark gözlemlenmiştir ($F_{132-3} = 6.54$, $p < 0.05$). Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0.129$) bu farkın orta düzeyde olduğunu göstermektedir.

Genel bilgi boyutunda, 1. sınıfların ortalaması ($\bar{x}_1 = 5.40$), 2. sınıfların ortalaması ($\bar{x}_2 = 8.03$), 3. sınıfların ortalaması ($\bar{x}_3 = 7.46$) ve 4. sınıfların ortalaması ($\bar{x}_4 = 8.37$) en az ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark gözlemlenmiştir ($F_{132-3} = 6.89$, $p < 0.05$). Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0.135$) neredeyse geniş düzeyde olduğunu göstermektedir.

Tüm ölççeğe bakıldığında, 1. sınıfların ortalaması ($\bar{x}_1 = 12.94$), 2. sınıfların ortalaması ($\bar{x}_2 = 18.58$), 3. sınıfların ortalaması ($\bar{x}_3 = 16.86$) ve 4. sınıfların ortalaması ($\bar{x}_4 = 19.17$) en az ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark gözlemlenmiştir ($F_{132-3} = 7.48$, $p < 0.05$). Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0.145$) bu farkın geniş düzeyde olduğunu göstermektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının disleksiye yönelik bilgi ve inanç düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarından elde edilen veriler cinsiyet ve sınıf seviyesi faktörüne göre incelenmiştir.

Birinci alt probleme göre sınıf öğretmeni adaylarının disleksi hakkındaki bilgi ve inanç düzeyleri orta düzeye yakın olarak tespit edilmiştir. Boyutlara göre incelendiğinde, tanı ve tedavi boyutlarında sonuçlar orta düzey ve orta düzeye yakınken genel bilgi alt boyutunda düşük düzeyde çıkmıştır. Ketenoğlu-Kayabaşı (2019) tarafından yapılan çalışmada da sınıf öğretmenlerinin okuma güçlüğü kavramı hakkında bilgi ve algı seviyelerinin iyi düzeyde olduğu fakat bilgilerini uygulamaya dökmekte yetersiz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yine Kodan (2020) tarafından yapılan çalışmada da sınıf öğretmenlerinin okuma güçlüğüne yönelik hatalı ve eksik bilgilerinin olduğu fakat genel olarak bilgi düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Muin vd. (2020) tarafından yapılan çalışma sonucunda ise öğretmenlerin dislektik öğrencilerle başa çıkma becerilerinde iyi kategoride yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Fakat Balcı (2019) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin disleksi bilgi düzeylerinin yeterli olmadığı ve kendilerini yetersiz hissettikleri görülmüştür. Washburn vd. (2011) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin özellikle disleksili çocuklara eğitim vermek için temel bilgilerinin eksik olduğu ortaya çıkmıştır. Knight (2018) ve Nijakowska (2014) tarafından yapılan çalışmalarda da öğretmenlerin disleksinin

doğası, bilişsel ve biyolojik yönleri hakkında bilgi sahibi olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Altuntaş (2010) tarafından yapılan çalışma sonucunda da bu sonuçları destekler nitelikte olarak sınıf öğretmenlerinin disleksi hakkında bilgilerinin yetersiz düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

İkinci alt probleme göre sınıf öğretmeni adaylarının disleksi hakkındaki bilgi ve inanç düzeyleri kadınlarda erkeklere göre daha yüksek çıkmıştır. Alanyazına bakıldığında yapılan çalışmaların bir kısmının sonucunda kadınların bilgi düzeyi ve algıları yüksek çıkarken bir kısmında erkeklerin daha yüksek çıktığı görülmektedir (Seçkin-Yılmaz ve Erim, 2019). Bazı çalışmalarda kadın öğretmenlerin disleksi hakkındaki bilgi düzeylerinin (Arttırıcı, 2018; Sivrikaya-Giray, 2023), öz yeterliliklerinin, algı ve tutumlarının (Altıparmak ve Yıldırım-Sarı, 2012) erkek öğretmenlere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ortaya çıkan bu sonuçların tam tersi olarak bazı çalışmalarda ise erkeklerin disleksiye yönelik bilgi düzeylerinin (Castillo ve Gilger, 2018) ve disleksiyle alakalı değişken puanlarının (Şahin ve Bekir, 2016) kadınlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kılıç-Yılmaz ve Yangın (2020) tarafından yapılan çalışma sonucunda ise sınıf öğretmenlerinin cinsiyetlerinin, öğrenme güçlüğü konusundaki bilgi düzeyleri üzerinde belirleyici etkiye sahip olmadığı ortaya çıkmıştır.

Üçüncü alt probleme göre sınıf öğretmeni adaylarının disleksi hakkındaki bilgi ve inanç düzeyleri arasında sınıf seviyelerine göre anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Arttırıcı (2018) tarafından yapılan çalışma sonucunda da öğretmenlerin hizmet yılı arttıkça özel öğrenme güçlüğüne ilişkin bilgi yeterliliklerinin farklılaştığı sonucu ortaya çıkmıştır. Öğretmen adaylarının öğrenme güçlüğü çeken bireylerin eğitimine yönelik tutumları, bu konuda aldıkları ders sayısının artmasıyla birlikte olumlu yönde gelişim göstermektedir.(Bender vd., 1995). Bu çalışma sonucunda da sınıf seviyelerine göre farklılıklar çıkmasının sebebi öğretmen adaylarının farklı sınıf seviyelerinde almış oldukları derslerle ilişkilendirilebilir. Çağlıyan-Reis ve Çevik-Kansu (2022) tarafından yapılan çalışmada ise bu çalışmanın sonucunun tam tersi olarak sınıf öğretmeni adaylarının özel öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilere yönelik yeterliliklerinin sınıf düzeyine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Yine Kılıç-Yılmaz ve Yangın (2020) tarafından yapılan çalışmada da sınıf öğretmenlerinin öğrenme güçlüğü ve yaygın gelişimsel bozukluk türlerine ilişkin farkındalıklarının mesleki kıdem, mezun olunan fakülte gibi değişkenlere göre farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır.

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar doğrultusunda şunlar önerilebilir:

1. Disleksi ile ilgili bilgilendirici eğitim ve seminerler düzenlenebilir.
2. Disleksi ile bilgilendirici kitaplar hazırlanarak öğretmen adaylarına dağıtılabilir.
3. Buna benzer çalışmalar farklı üniversitelerde de yapılabilir.

Kaynaklar

- Akçay, D. (2014). İlkokul 1-4. sınıf öğretmenlerinin disleksi ile ilgili farkındalık düzeylerinin incelenmesi [Unpublished master's thesis]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akyol, H. (2019). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Altıparmak, S., & Sarı, H. Y. (2012). Manisa ilinde engelli bireylere karşı toplumsal tutum. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13(2). <https://web.p.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=937b3cbe-a46f-4607-b7d0-0c8e21b3f1c6%40redis>
- Altuntaş, F. (2010). Sınıf öğretmenlerinin disleksiye ilişkin bilgileri ve dislektik öğrencilere yönelik çalışmaları [Unpublished master's thesis]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (1994). *Mental bozuklukların tanısal ve istatistiksel el kitabı* (E. Köroğlu, Trans.). Hekimler Yayın Birliği.
- Arttırıcı, A. (2018). Meslek liselerinde çalışan öğretmenlerin öğrenme güçlüğü konusundaki bilgi düzeylerinin incelenmesi [Unpublished master's thesis]. Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Balcı, E. (2019). Disleksi hakkında öğretmen görüşleri ve karşılaştıkları sorunlar. *Ege Eğitim Dergisi*, 20(1), 162–179. <https://doi.org/10.12984/egeefd.453922>
- Baştuğ, M. (2023). *Akıcı okumayı geliştirme (kavramlar, uygulamalar, değerlendirmeler)*. Pegem Akademi.
- Bender, W. N., Vail, C. O., & Scott, K. (1995). Teachers' attitudes to increased mainstreaming: Implementing effective instruction for students with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 28(2), 87–94. <https://doi.org/10.1177/002221949502800203>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Castillo, A., & Gilger, J. W. (2018). Adult perceptions of children with dyslexia in the USA. *Annals of Dyslexia*, 68, 203–217. <https://doi.org/10.1007/s11881-018-0163-0>

- Çağlıyan, T., & Kansu, C. Ç. (2022). Sınıf öğretmeni adaylarının özel öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilere yönelik yeterliklerinin incelenmesi. *Eurasian Journal of Teacher Education*, 3(3), 172–186. <https://doi.org/10.31797/ejte.1099627>
- Çakıroğlu, S. (2023). Özel eğitim ve sınıf öğretmeni adaylarının disleksiye yönelik bilgi ve inançlarını geliştirmede çevrimiçi eğitimin etkililiği [Unpublished master's thesis]. Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Çaycı, B., & Demir, M. K. (2006). Okuma ve anlama sorunu olan öğrenciler üzerine karşılaştırmalı bir çalışma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4), 437–458. <https://doi.org/10.21031/ted.256361>
- Çayır, A., & Değirmenci Gündoğmuş, H. (2023). Disleksi hakkında öğretmen görüşleri: Nitel bir çalışma. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 37, 744–760. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1393609>
- Dickman, G. E. (2005). Understanding learning disabilities: Knowing the child is more important than knowing the law. *HK Journal of Paediatrics*, 10, 140–148. <https://doi.org/10.1089/ped.2023>
- Duran, E., & Özen, N. E. (2018). Türkçe derslerinde dijital okuryazarlık. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(2), 31–46. <https://doi.org/10.11111/ted.xx>
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference*. Pearson.
- İşeri, E., & Akın Sarı, B. (2011). Çocukta bilişsel gelişim ve bozukluklar: Zeka geriliği ve öğrenme bozuklukları. In S. Karakaş (Ed.), *Kognitif nörobilimler* (pp. 489–510). MN Medikal ve Nobel Tıp Kitap Sarayı.
- Johnson, A. P. (2017). *Okuma ve yazma öğretimi* (A. Benzer, Trans.). Pegem Akademi.
- Kaya Özgül, B., & Ateş, S. (2023). Sınıf öğretmeni adaylarının okuma ve yazma güçlüklerini belirleme düzeylerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 20–39. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.1218927>
- Kayış, A. (2009). Güvenirlilik analizi. In Ş. Kalaycı (Ed.), *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (pp. 403–419). Asil Yayıncılık.
- Ketenoğlu Kayabaşı, Z. E. (2019). Sınıf öğretmenlerinin okuma güçlüklerine ilişkin görüş ve uygulamaları [Unpublished doctoral dissertation]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kılıç Yılmaz, G., & Yangın, S. (2020). Sınıf öğretmenlerinin öğrenme güçlüğü ve yaygın gelişimsel bozukluk türlerine ilişkin farkındalıklarının incelenmesi. *Education Sciences*, 15(2), 11–33. <https://doi.org/10.12739/NWSA.2020.15.2.1C0696>

- Knight, C. (2018). What is dyslexia? An exploration of the relationship between teachers' understandings of dyslexia and their training experiences. *Dyslexia*, 24(3), 207–219. <https://doi.org/10.1002/dys.1593>
- Koçer, D. (2018). Okuma bozukluğu. *Beyaz Okul*. <https://www.beyazokul.com/okumabozuklugu/>
- Kodan, H. (2020). Okuma güçlüğüne ilişkin öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(29), 204–222. <https://doi.org/10.35675/befdergi.644534>
- Kurnaz, A. (2020). Öğrenmenin oluşumu, öğrenme güçlüğü ve türleri. In A. Kurnaz & H. Sarı (Eds.), *Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve eğitimleri* (pp. 2–25). Pegem Akademi.
- Muin, J. A., Riyanto, R., & Wibowo, S. B. (2020). Teacher competencies for dyslexia students. *Universal Journal of Educational Research*, 8(3), 904–908. <https://doi.org/10.13189/ujer.2020.080322>
- Nijakowska, J. (2013). Dyslexia in the European EFL teacher training context. In *Essential topics in applied linguistics and multilingualism: Studies in honor of David Singleton* (pp. 129–154). Springer International Publishing.
- Saraç, S. (2014). Okuma güçlükleri ve disleksi. *Psikoloji Çalışmaları*, 34(1), 71–77. <https://doi.org/10.1002/psy.404928>
- Seçkin Yılmaz, Ş., & Erim, A. (2019). Türkiye’de yaşayan yetişkinlerin disleksiye ilişkin bilgi düzeylerinin incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 1102–1115. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.49440-583895>
- Sivrikaya Giray, A. (2023). Bilim ve sanat merkezinde görev yapan öğretmenlerin özgül öğrenme güçlüğü ve disleksi hakkındaki bilgi ve öz yeterliklerinin incelenmesi [Unpublished master’s thesis]. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Snowling, M. J., Hulme, C., & Nation, K. (2020). Defining and understanding dyslexia: Past, present, and future. *Oxford Review of Education*, 46(4), 501–513. <https://doi.org/10.1080/03054985.2020.1765756>
- Soriano Ferrer, M., & Echeagaray-Bengoa, J. A. (2014). A scale of knowledge and beliefs about developmental dyslexia: Scale development and validation. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 132, 203–208. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.04.299>
- Sönmez, V., & Alacapınar, F. G. (2021). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Sümer Dodur, H. M., & Altındağ-Kumaş, Ö. (2021). Disleksi bilgi ve inanç ölçeği’nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 11(1), 115–131. <https://doi.org/10.23863/kalem.2020.160>

- Şahin, H., & Bekir, H. (2016). Üniversite öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(3), 767–779. <https://doi.org/10.17240/tsadergisi.31706>
- Şahin, K. (2019). Okuma güçlüğü çeken ortaokul öğrencileri üzerine bir eylem araştırması [Unpublished master's thesis]. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, R., Güven, S., & Alatlı, B. (2020). Sınıf öğretmenlerinin disleksiye yönelik bilgi ve tutumlarının incelenmesi. *Turkish Studies-Education*, 15(4), 2355–2372. <https://doi.org/10.47423/TurkishStudies.42099>
- Ulutaşdemir, N., Uzun, S., Kulakaç, N., Sarı, H., & Acar, M. (2021). Üniversite öğrencilerinin disleksi hastalığı hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi (Gümüşhane Üniversitesi örneği). *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(2), 257–263. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.887800>
- Washburn, E. K., Joshi, R. M., & Binks-Cantrell, E. S. (2011). Teacher knowledge of basic language concepts and dyslexia. *Dyslexia*, 17(2), 165–183. <https://doi.org/10.1002/dys.426>

Extended Abstract

Introduction

According to Akyol (2019), reading is a regular process of establishing meaning in line with an appropriate method and purpose, based on effective communication between the writer and the reader, using prior knowledge. The reading skill, which should be acquired by students in the critical period, that is, at the primary education level, causes reading difficulties and reading comprehension when it is delayed and not fully grasped (Şahin, 2019). Reading disability is a situation in which the student exhibits a success far below the expected level compared to his/her peers in accurate and fluent reading and reading comprehension skills, taking into account the student's calendar age, intelligence level and age-appropriate educational background (APA, 1994; İşeri & Akın-Sarı, 2011). The biggest problem caused by reading difficulties is reading comprehension (Johnson, 2017). Dyslexia is a neurologically based type of reading disability that appears as inability to read words correctly and fluently, difficulty in saying the letters of words correctly, and problems in reading comprehension (Saraç, 2014; Snowling et al. 2020). When the studies on dyslexia are examined, it is seen that the studies generally focus on teachers. However, it is important for teachers, especially classroom teachers, to be aware of dyslexia before they encounter individuals with dyslexia. Because they need to be able to intervene correctly when they encounter students with dyslexia. In this context, it was considered important to examine the knowledge and belief levels of pre-service classroom teachers about dyslexia and in this study, it was aimed to examine the knowledge and belief levels of pre-service teachers, who will be the classroom teachers of the future, about dyslexia.

Within the scope of all these, answers to the following problems and sub-problems were sought in this study.

1. What are the knowledge and belief levels of pre-service primary school teachers about dyslexia?
2. What are the knowledge and belief levels of prospective primary school teachers about dyslexia?
 - a. Diagnosis subscale
 - b. Treatment sub-dimension

c. General knowledge sub-dimension

Is there a significant difference according to gender?

3. Is there a significant difference in pre-service primary school teachers' knowledge and belief levels about dyslexia?

a. Diagnosis subscale

b. Treatment sub-dimension

c. General Knowledge sub-dimension

Is there a significant difference according to grade level?

Method

In this study, the survey model, one of the quantitative research methods, was used. Survey researches are studies conducted on larger samples than other studies in which the views of the participants or their interests, skills, abilities, etc. regarding an event or subject are determined (Büyüköztürk et al., 2020). The study group of the research consists of 136 prospective primary school teachers studying at different grade levels at a state university in the Mediterranean region in the spring semester of the 2023-2024 academic year. The data collection tool of the study was the “Dyslexia Knowledge and Belief Scale (DBİ)” developed by Soriano-Ferrer and Echeagaray-Bengoa (2014), adapted into Turkish by Sümer-Dodur and Altındağ-Kumaş (2021) and validity and reliability studies were conducted.

First of all, the answers of the participants were coded as 0 and 1 in the data obtained. If the participant gave the correct answer to the item, it was coded as 1, and if the participant gave the wrong answer or marked “I don't know”, it was coded as 0. These data were then analyzed through the program. Before the analysis, it was checked whether the scores obtained from the scale showed a normal distribution. When it was found that the data were normally distributed, independent group t-test and one-way analysis of variance (ANOVA) were performed.

Findings, Discussion, and Conclusion

According to the first sub-problem, pre-service primary school teachers' knowledge and belief levels about dyslexia were found to be close to medium level. When analyzed according to the dimensions, the results in the diagnosis and treatment dimensions were moderate and close to

moderate, while the general knowledge sub-dimension was at a low level. In the studies conducted by Ketenoğlu-Kayabaşı (2019) and Kodan (2020), it was concluded that classroom teachers have incomplete knowledge about dyslexia, but their knowledge levels are generally good. In the studies conducted by Balcı (2019) and Altıntaş (2010), the knowledge levels of classroom teachers about dyslexia were inadequate.

According to the second sub-problem, the knowledge and belief levels of prospective primary school teachers about dyslexia were higher in females than in males. When the literature is examined, it is seen that women's knowledge and perceptions are higher in some studies, while men's knowledge and perceptions are higher in some studies (Seçkin-Yılmaz & Erim, 2019).

According to the third sub-problem, it was concluded that there were significant differences between the knowledge and belief levels of prospective primary school teachers about dyslexia according to their grade levels. However, in the study conducted by Çağlıyan-Reis and Çevik-Kansu (2022), on the contrary to this result, it was determined that the classroom teacher candidates' competencies towards students with special learning difficulties did not differ according to the grade level.

Recommendations

In line with the results obtained from the research findings, the following can be suggested:

1. Informative trainings and seminars about dyslexia can be organized.
2. Informative books on dyslexia can be prepared and distributed to prospective teachers.
3. Similar studies can be conducted in different universities.